

машқ орқали инсон ёшлиқдан ватанни севиш, химоя қилиш, уни қадрлаш, соғлом ўсишини таъминлаш бораберида уларни ақлий ва жисмоний меҳнатга, шунингдек, Ватан мудофеасига тайёрлаш каби хусусиятларнинг шаклланишини ифодалаб беради.

Шарқнинг улуғ табибларидан бири, тарихга “Шайх ар-Райс” номи билан кирган Бухоролик Абу Али ибн Сино ҳам инсондаги ҳар хил фазилатларнинг мавжудлиги ва уларнинг шаклланиш жараёнига алоҳида тўхталиб ўтганлигини қўришимиз мумкин. У инсондаги қуйидаги фазилатларга тўхталиб: жасурлик—бирор ишни бажаришда кишининг жасурлиги, чидамлиги, инсон бошига тушган ёмонликни тўхтатиб турувчи қувват, ақллилик—бирор ишни бажаришда шовша-шошарлик қилишдан сақловчи қувват, зийраклик—сезги берган нарсаларнинг ҳақиқий маъносини тезлик билан тушунишга ёрдам берувчи қувват деб баҳолаган. Алломанинг жасурликда ҳикмат кўп деган фикрини, унинг ушбу масалага муносабатларини ва қарашларини қўллаган олимлар таҳлил қилган ва кўрсатиб ўтганлар.

Ибн Сино «Тиб қонунлари» асарида бола катта бўлиб, етилган чоғида жисмоний тарбияга аҳамият бериш зарурлигини айтади. Унинг уқтиришича, одам йигитлик, етуклик ёшида ҳамда улғайган даврида соғлиқ-саломатлигини сақлаш учун зарур бўлган жисмоний машғулот билан шуғулланишлари лозим ва керак. Бундай машқлар сифатида ёшлиқдан ҳар хил масофаларга юриш ва югириш машқларининг аҳамиятини “Тиб қонунлари” асарида ёзиб қолдирганлигини такидлашимиз мумкин [2:37].

Ибн Сино ўз асарлари ва қарашларида инсон саломатлиги учун зарур бўлган баданни турли хил машғулотларга, ҳаракатларга ўргатишни назарда

тутганлигини ва унинг фикрича, жисмоний машғулотлар билан ўз вақтида ва мустақил шуғулланиб боровчи одам ҳеч қандай доволанишга муҳтож бўлмаслигини такидлаган. Жисмоний машқларни қайси вақтда ўтказиш кераклиги, уларнинг давомийлиги, инсон организмнинг қайси қисмига таъсир қилишини ҳам бу асарда аллома тушунарли, қисқа таҳлиллار билан китобхонларга тушунтириб ўтган, жисмоний машқларнинг инсон руҳий оламида тетиклаштири олиш имкониятларига алоҳида тўхталган. Аммо жисмоний машғулотлар ортқича бўлмаслиги керак, акс ҳолда баданнинг тезда чарчаб қолишига олиб келади, жисмоний машғулотларни бутунлай ташлаб юбориш эса баданнинг қариб, тезда ишдан чиқишига сабаб бўлади деб қўрсатади [3:45].

Ибн Сино жисмоний тарбия ҳақида сўз юритар экан ўз давридаги жисмоний машғулот турлари - арқон тортиш, муштлашиш, камонда отиш, тез юриш, найза отиш, сакраш, қиличбозлик, отда юриш, турли хил курашларнинг аҳамиятини кўрсатади, тез ва кучли ҳамда юмшоқ ва аста-секин бажариладиган машғулотларнинг бир нечта турини санаб ўтади. Ҳар бир инсон ўзининг хулқ атвори, имкониятлари, қобилиятлари, хоҳишига қараб жисмоний машғулот турини белгилаб олиш керак.

Ибн Сино китобида жисмоний тарбиянинг назарий асосларини баён этиш билан бирга, амалий масалаларни ҳам кенг ёритган: инсон ёши ошиб бориши жараёнида жисмоний машғулот турларининг ҳам ортиб боришини таъкидлайди. Умуман, Ибн Сино ушбу асарида жисмоний тарбияни тиббиётнинг ажралмас таркиби - инсон саломатлигини сақлашнинг муҳим шарт-шароити қилиб қўяди. Бу ғояларнинг мамлакатимиз сарҳатларида яшаган ота-боболаримиз маънавиятида азал-азалдан акс этиб келганлигини қўришимиз мумкин.

Адабиётлар

1. Алишер Навоий. Ҳамса. -Тошкент: 1960.
2. Абу Али ибн Сино. Тиббий уғитлар. -Тошкент: “Меҳнат”, 1991.
3. Жониматова Х. Абу Али ибн Сино таълим-тарбия тўғрисида. -Т.: “Ўқитувчи”, 1990.

Мақолада буюк Шарқ алломаларининг жисмоний тарбияга оид қарашлари ва улардан бугунги кун узлуқсиз таълим тизимида фойдаланишнинг истикболлари, қўллаган натижалар ҳақида сўз юритилади.

В статье рассматриваются вопросы о взглядах великих мыслителей Востока по физическому воспитанию, перспективы их применения в современной системе непрерывного образования и ожидаемые результаты.

The article deals with the questions about the views of oriental thinkers on physical education, perspectives of their use in modern system of continued education and expected results.

ORTA BILIM BERIW MEKTEPLER QARAQALPAQSTAN TARIYXÍ PÁNINDE OQÍWSHÍLARǴA TARIYXÍY BILIMLERDI QÁLIPESTIRIW USÍLLARÍ HÁM ÁHMIYETI

N.M.Tleumuratova - aǵa oqıtıwshı

Qaraqalpaqstan Respublikası xalıq bilimlendiriw xızmetkerlerin qayta tayarlaw hám qánigeligin arttırıw aymaqlıq orayı

Tayanch so'zlar: Qoraqalpog'iston tarixi, o'qitish uslublari, dars samaradarligini oshirish yo'llari.

Ключевые слова: история Каракалпакстана, методика обучения, пути повышения эффективности занятий.

Key words: history of Karakalpakstan, teaching methods, ways of increasing efficiency of studies.

Ulwma orta bilim beriw mektepleri oqıwshılarınıń tariyx sabaqlarında alatıǵın tariyxıy bilimlerin qalıplestiriw procesi óz-ara baylanısqa bir neshe bólimlerden ibarat bolıp, házirgi kúnde tariyx sabaqları procesinde oqıwshılardıń tariyxıy bilimlerin qalıplestiriwde, olarda tariyx pánine bolǵan qızıǵıwshılıǵın arttırıwda bunday bólimlerden paydalanıw bilimlendiriw sistemasınıń aldında turǵan aktual wazıypalardan biri bolıp tabıladı. Sol sebepli búgingi zamanagóy tariyx pání oqıtıwshısı bul proceslerdi tuwrı ózlestiriw alıwı kerek. Bul jumıstı jazıwda «Qaraqalpaqstan tariyxı» (8-klasslar ushın) pání misalında oqıwshılarda tariyxıy bilimlerdi qalıplestiriw procesiniń tiykarǵı quramlı bólimleri hám olardıń oqıtıwshı tárepinen orınlanıwı tuwralı analiz jasawǵa háreket etemiz.

2017-jıl 3-avgust kúni jurtbasshımız Shavkat Mirziyoyev Ózbekstan dóretiwshı zıyaları wákılleri menen bolǵan ushırıswda «Ádebiyat hám kórkem óner,

mádeniyatı rawajlandırıw xalqımız mádeniy álemin kóteriwdiń bekkem urnaǵı» [1:2] atlı bayanatında tarawdıń jetiskenlikleri, mashqala hám kemshiliklerine ayrıqsha toqtalıp ótti. Prezidentimiz bayanatında «Biz bir nárseni heshqashan esimizden shıǵarmawmız kerek. «Eger «ǵalabalıq mádeniyat» qáwipi shetten - batıstan kirip keledi desek qatelesemiz. Bul ózimizden, óz aramızdan da shıǵıwı múmkin, degen pikirdi ayrıqsha aytıp ótti. Haqıyqatında jámiyetimizde áne usınday illetlerdiń aldın alıw perzentlerimiz sana sezimin «ǵalaba mádeniyattan» asırıp abaylawda ádebiyatı tiykarǵı qural etip alıwımız maqsetke muwapıq.

Oqıwshılardı jańa oqıw materialn úyreniwge tayarlaw – sabaq waqtında hám sabaqtan soń úyge berilgen tapsırmalardı orınlaw waqtında olardıń dıqqat itibarın hám bilim alıwdaǵı aktivliligin iske salıwdan, oqıwshılardıń úyreniwı kerek bolǵan tapsırmanı orınlaw waqtında olardıń

dıqqat-itbarın hám bilim alıwdaǵı aktivligin iske salıwdan, oqıwshılardıń úyreniwı kerek bolǵan máselelerge qızıqtırıwdan, olardıń aldına orınlay alatuǵın oqıw tapsırmaların qoyıwdan ibarat. Jańa materialdı úyreniwde oqıwshılardı úyge berilgen tapsırmanı orınlaw arqalı da tayarlaw múmkin.

Oqıtıwshı jańa materialdı úyretiwge kiriser eken, onı ótken materiallar menen baylanıstıradı, oqıwshılardıń jańa maǵlıwmatlarǵa salıstırıp kóriwi hám sol jol menen ulıwma juwmaqlar shıǵarıwı ushın zárúr bolǵan bar bilimlerin iske saladı.

Ulıwma orta bilim beriw mektepleriniń 8-klasslarında ótiletuǵın «Qaraqalpaqstan tariyxı» sabaqlıǵında hár bir temaǵa tiyisli birneshe sorawlar berilgen, bul sorawlar oqıwshılardıń jańa material mazmunın jaqsıraq ózlestiriwi ushın kerekli eski materialdı túsiriwi ushın járdem beredi hám de olardı aldın úyrenilgen dáliyler menen endi úyreniletuǵın dáliyler arasındaǵı baylanıslardı bilip alıwǵa, keyin bolsa olardı bir-birine salıstırıwǵa hám ulıwmalastırıwǵa baǵdarlaydı [2:142].

Máselen, 8-klass «Qaraqalpaqstan tariyxı» sabaqlıǵında («Qaraqalpaqlar Xiywa xanlıǵı quramında (1810-1873)» (34-bet) temasınan aldın) berilgen «Qaraqalpaqlardıń xanları haqqında nelerdi bilesiz?» degen soraw solardıń biri bolıp esaplanadı. Bul soraw oqıwshılar aldına ótilgen materialdı eslewdi wazıypa etip qoyıw menen birge, olardı XVIII-XIX ásir baslarında qaraqalpaqlardıń xanları haqqında bilimlerin ulıwmalastırıp barıwǵa tayarlaydı. Bunday sorawlar 6-7-klass «Qaraqalpaqstan tariyxı» sabaqlıqlarında da bar.

«1827-1828-jıllardaǵı Aydos biy basshılıǵındaǵı xalıq kóterilisi» (64-bet) temasınan aldın oqıwshılardı qazır islerine qaraqalpaqlar jılına qansha adam jiberiwge minnetli bolǵan yamasa zakat qanday muǵdarda óndirilgen, degen tapsırma berilgen. Sabaq basında bul material tákirarlansa, oqıwshılar Aydos biy basshılıǵındaǵı xalıq kóterilisiniń kelip shıǵıw sebeplerin jaqsıraq túsiniw aladı.

Oqıwshılardı jańa bilimlerin aktivlestiriwge tayarlawdıń jáne basqa bir nátiyjeli quralı jańa materialdı úyretiwden aldın olardıń aldına oqıw-biliw wazıypaların qoyıwdan ibarat. Metodikalıq ádebiyatlarda bul wazıypalar jiyi logikalıq tapsırmalar dep ataladı, sebebi olar tariyxıy material üstinde logikalıq is alıp barıw jolı menen orınlanadı. Oqıwshılardı berilgen oqıw-biliw wazıypaları ishine: úyreniletuǵın hádiyseniń sebeplerin hám áhmiyetin anıqlaw, tariyxıy waqıyaların ulıwma ózgeshelikleri hám parıqların kórsetiw, waqıyanıń rawajlanıwındaǵı tiykarǵı basqıshların belgilew, waqıyaǵa yaki tariyxıy shaxs haqqında óz pikirlerin bayan etiwı hám basqalar kiredi. Bir neshe jaǵdaylarda oqıw-biliw wazıypası úyreniletuǵın materialdı rejlesin dúziw, materialdaǵı tiykarǵı pikirlerdi bayan etiw, shıǵarılǵan juwmaqlardı tiykarlap beriw hám basqalardan ibarat boladı.

Oqıwshılardıń oqıw-biliw wazıypaların orınlawı olardıń jańa materialdı ózlestiriwi ushın zárúr bolǵan aldında bilimlerin aktivlestiredi, oqıtıwshı bunday wazıypalardı aldın ótilgen materialdı oqıwshılardan sorap shıǵıw waqtında beriletuǵın tapsırmalar aldında ótilgen material menen tema boyınsha baylanıslı bolǵan jańa materialdı analizlew hám ulıwmalastırıwǵa baǵdarlaydı. Máselen, XVII-XVIII ásirdegi Xiywa xanlıǵınıń payda bolıwı tuwralı materialdı oqıwshılardan sorap shıǵıw protsessinde «Ózbekstan tariyxı» páni menen baylanıstırıp, sol dáwirdegi Buxara hám Qoqan xanlıqlarınıń jámiyetlik siyasiy turmısı menen de baylanıstırıp ótiwi kerek.

Ózbekstan Respublikasında bilimlendiriw sistemasınıń reformalanıwı nátiyjesinde aldında oqıtıwshılar óz iskerliklerinde hár túrli usıllardı qollanıp, oqıwshılardıń biliw iskerligin aktivlestiriw hám olardıń erkin pikirlew qábiletin kúsheyttiriw maqsetinde mashqalalı jaǵdaylardı jaratıw usılın tez-tezden qollanıw turadı. Mashqalalı jaǵday jaratıw usıllarınan biri – sabaq temasın mashqalalı

etip qoyıwdan ibarat.

Jańa material úyreniliwinen aldın oqıtıwshı úyreniletuǵın waqıya hám hádiyselerdiń sebepleri hám aqibetlerin erkin túrde anıqlaw, olardıń mazmunın ashıp beriw kerek degen mashqalanı ortaǵa qoyadı, oqıwshılar náwbettegi jumıs dawamında bul mashqalanı sheship baradı.

Oqıwshılardıń aldına mashqalalar qoyıw oqıtıwshıdan dáliylerdi oqıwshılarda erkin túrde izleniw hám pikir júrgiziwge qızıǵıwshılıq tuwdıratuǵın etip tańlaw hám toparlarǵa bóliwdi talap etedi.

Jańa materialdı úyreniwden aldın sabaqta mashqalalı jaǵday jaratıwǵa bir misal keltirip ótemiz. Oqıtıwshı 8-klass «1855-1856-jıllardaǵı Ernazar Alakóz basshılıǵındaǵı xalıq kóterilisi» degen temanı baslaǵanda, oqıwshılardıń aldına «qashan qaraqalpaqlar arasında Xiywa xanlıǵına qarsı kóterilisler payda boldı» degen mashqalanı qoyadı hám olardıń itibarın bul máseledegi anıq kórinip turǵan sebeplerge qaratadı [2:56].

Oqıwshı bul mashqalanı aldın ózlerine belgili bolǵan, sabaqta oqıtıwshı ayıp beretuǵın hám de sabaqlıq tekstin oqıw waqtında bilip alınatuǵın dáliylerdi analizlew jolı menen sheshiw kerek.

Oqıwshılarda aldın ótilgen temadaǵı 1855-1856-jıllardaǵı Ernazar Alakóz basshılıǵındaǵı xalıq kóterilisiniń kelip shıǵıw sebeplerin biliwge qızıǵıwshılıǵı olardı 1827-1828-jıllardaǵı Aydos biy basshılıǵındaǵı xalıq kóterilisiniń kelip shıǵıw sebeplerine hám onıń aqibetleri tuwralı alǵan bilimlerin eslewge jeteleydi. Oqıwshılar usı bilimlerin iske saladı hám de eki kóterilistiń kelip shıǵıw sebeplerin bir-birine salıstıradı, nátiyjede bul is olardı kerek bolǵan juwmaqlarǵa jaqınlastıradı, olardıń juwmaqları dáliylerge kóbirek tiykarlangan, sanalı túrde shıǵarılǵan juwmaqlar túsiniw aladı, jańa bilimler bolsak tereń hám puxta boladı.

Sabaqtıń kirisiw bólimi sıpatında qanday da bir hújjetten, ayırım jaǵdayda bolsa úyreniletuǵın mashqalanıń áhmiyetin sáwlelendiriwshi hám oqıwshılardıń pikirini belgili mashqalanı erkin túrde sáwlelendiriwshi hám sheship beriwge baǵdarlawshı, bir-birine qarama-qarsı mazmundaǵı eki hújjetli maǵlıwmattan paydalanıw jolı menen de mashqalalı jaǵday jaratıw múmkin [2:32-34].

Joqarıda ayıp ótilgenindey, tariyx sabaqların bay hám nátiyjeli shólkemlestiriwdiń jáne bir jol mashqalalı jaǵdaylardı keltire alıw hám mine usı processte didaktikalıq oynınlardan paydalanıwdan ibarat. Tariyx sabaqlarında oqıtıwshı hár bir temaǵa tiyisli kórgizbe, karta hám hár túrli oynınlardı usıllarınan paydalanıwı múmkin eken, dáslep hár bir sabaqta temanıń xarakterinen kelip shıǵıw, xalqımızdıń bay pedagogikalıq tájiriyesine múrját etedi, onnan paydalanıw imkanıyatların izleydi.

Biz bul jerde sabaq nátiyjeliligini asırıw qanday maqsetlerdi gózlewini de ayıp ótiliwi lazım dep oylaymız.

1. Ótilip atırǵan temadan gózlangen maqsetti uqtırıw menen birge, oqıwshılar tańlangan materialdı aktiv ózlestiriwge baǵdarlangan bolıwı kerek. Yaǵnıy oqıtıwshı bayan etip atırǵan materiallar mashqalalı sorawlar arqalı jetkeriliw oqıwshılardı erkin pikir júritiwge, temanı sanalı ózlestiriwge umtıwın támiynlewı kerek.

2. Ajratılǵan waqıt ishinde oqıtıwshı materialdı sistemalı, izbe-iz bayanlaw menen bir waqıtta, oqıwshılardı da temaǵa tiyisli jumıs alıp barıwın támiynlewı júdá áhmiyetli.

Oqıtıwshı sabaq materialları júzesinen sonday mashqalalı sorawlar bersin, temanı bayanlaw procesinde oqıwshı pikirlesin, izlensin, tariyxıy waqıyanı analiz ete alsın. Bunıń nátiyjesinde bolsa temanı puqta ózlestiriwge erisiw múmkin boladı. Oqıtıwshı jáne bir áhmiyetli nárseni umıtpawı kerek, yaǵnıy klass jámaátı hám hár bir oqıwshınıń ózine tán ózgeshelikleri esapqa alınǵan bolıwı zárúr.

3. Házirgi waqıtta uzaqtan uzaq waqıttı joq etip oqıwshılardıń bilimin anıqlaw hám bahalaw, bilimlerin

bayan etiw hám bekkemlewde oqıwshılar qatnasın sheklep qoyıw jaǵdaylarına shek qoyılmaqta, bilimlerin bayan etiwde oqıwshılar aktivligi hám tájiriye jumısları iske salınıwı kerek. Bul bolsa, óz gezeginde oqıwshı aldınnan alǵan bilimlerin eske túsiredi, jańa bilimlerin bekkemleydi, mashqalalı tálim sistemasın tereńlestiredi.

4. Tariyx sabaqlarında mashqalalı jaǵdaylardı payda etiw oqıwshını logikalıq pikir júritiwde qunt hám kúshli tárbiyalaw, sóylew mádeniyatın rawajlandırıw, tiyisli

kónlikpe hám bilimlerin ámelde analiz jasay alıw imkaniyatın beredi.

5. Tariyx sabaqları procesinde oqıw materialınıń basqa pánler menen baylanıslılıǵı esapqa alınadı hám temalar birin-biri tolıqtırıp, bekkemlenip baradı.

Biz joqarıda sanap ótken tárepleri tariyx sabaqlarında mashqalalı tálimdi engiziwdiń zárúrligin kórsetedi, mashqalalı jaǵdaylar bolsa, sabaqtıń nátiyjeliligin asırıwdıń áhmiyetli quralı bolıp qala beredi.

Адебиеттер

1. Mirziyoyev Sh.M. "Adabiyot va san'at, madaniyatni rivojlantirish - xalqimiz manaviy olamini yuksaltirishning mustahkam poydevoridir" nomli ma'ruzasi. / «Xalq sózi», 2017 yil, 4 avgust.
2. Qaraqalpaqstan tariyxı. (8-klass) M.Tleumuratov, J.Berdiev, Z.Tleumuratova. -N.: 2014.
3. Toshpólatov T., Gafforov Ya. Tarix óqitish metodikasi. -T.: "Universitet". 2002.

Bu maqolada «Qaraqalpogiston tarixı» (8-sinf) fani misolida óquvchılarda tarixiy bilimlarni shakllantirish jarayonining asosiy tarkibiy qismlari va ularning óqituvchi tomonidan bajarilishi haqidagi fikrlar o'rin olgan.

РЕЗЮМЕ

РЕЗЮМЕ

В статье говорится о процессах формирования знаний учащихся по истории на примере предмета «История Каракалпакстана» (8-класс) и их выполнении преподавателями в учебном процессе.

SUMMARY

The article is devoted to the study of the process of formation of schoolchildren's knowledge in history on the example of the subject "History of Karakalpakstan" and performing these tasks by teachers.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАНДА ҒАРЕЗСИЗЛИК ЖЫЛЛАРЫНДА ПЕДАГОГИКА ИЛИМИНИҢ РАҰАЖЛАНЫҰЫ

Т.Т.Утебаев - педагогика илимлериниң докторы, доцент

Әжинияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: таълим, таълим ислохоти, педагогика, педагогик фикрлар, таълим тарихи, дидактика, тарбия, тарбия назарияси, шахсга йўналтирилган таълим, таълимни модернизациялаш.

Ключевые слова: образование, реформа образования, педагогика, педагогические мысли, история образования, дидактика, воспитание, теория воспитания, образование, направленное на личность, модернизация образования.

Key words: education, reforms of education, pedagogics, pedagogic thoughts, history of education, didactics, upbringing, theory of upbringing, education directed to the personality, modernization of education.

Ғарезсизлик дәуиринде мәмлекетимизде экономика, мәдениет хәм илимниң раўажланыўында әдәуир табыслар қолға киргизилди. Әсиресе, педагогика илими тараўында түпкилики бурылыслар болды, жаслардың мәнаўий тәрбиясы қолға алынды. Педагогика илими ҳәр тәрәплеме раўажланып, оны изертлеўи алымлар қатары жетилисип толысты. Жаңа педагогикалық ой-пикирлер жүзеге келди. Ғарезсизлик жыллардың 1991-2012-жыллар ишинде яғни биринши 20 жыл ишинде 2 илим докторы хәм 50ге жақын илим кандидатлары жетилисип шықты. Олар педагогика тарийхы, теориясы хәм оқытыў усыллары бойынша ҳәр қыйлы илимий машқалаларды заман талабына сай шешип берди. Нәтижеде тәлим-тәрбия мәселелери бойынша жаңа педагогикалық концепциялар жүзеге келди.

Педагогика теориясы хәм тарийхы тараўы бойынша ғарезсизликтің биринши он жыллығында педагогика илимлериниң докторы, профессор Ө.Әлеўов, педагогика илимлериниң кандидатлары, доцент И.Аллиязов, Г.Жумашева, У.Сейтжанова, И.Пирниязов, П.Абдимуратов, Р.Сейтимбетова, Ф.Бабашев, А.Тилегенов, Т.Сапарбаевлар өзлериниң илимий жумысларын қорғап шыққан болса, екінши он жыллықта З.Қурбаниязова, М.Пазылова, П.Берданова, С.Романова, Т.Қудайбергенова, Т.Жиемуратов, Р.Алеуова, Р.Нуржанова, Р.Төрежанова, Қ.Сейтмуратов, А.Бекимбетова, Т.Сапаров, С.Сайтбекова, И.Матчановлар [1] қарақап халқының миллий өзгешелигин инабатқа алған ҳалда тәрбия беріў зәрүрлигин көрсетип келешек әуладты руўхый жетиліскен билімди, инсаный пазыйлетлерге бай, ақыл-ойлы етип тәрбиялаў мәселелери бойынша илимий теориялық хәм әмелий усынысларын берди.

Соның менен бирге ғарезсизликтің биринши 20 жыллығы ишинде мәмлекетимизде жас әуладты дени сау, ҳәр тәрәплеме кәмал тапқан инсан қылып тәрбиялаў, сондай-ақ, жаңаланған тәлим системасы, тәлим процесиниң мазмуны, формасы хәм методларын жетилистиріў, алдыңғы педагогикалық технологияларды тәлим процеслерине енгизиў хәм де тәлим сыпатының мазмунын еле де байытыў саласында үлкемизде бир қанша илим-изертлеў жумыслары алып барылып атыр. Әсиресе, дидактика хәм педагогикалық технологиялар-

ды жетилистиріў бойынша алымларымыз көп жумыслар ислеиди. Булар қатарында педагогика илимлериниң докторы Е.Янгабаева, педагогика илимлериниң кандидатлары, доцент Н.Жумабаев, А.Урумбаева, П.Серимбетов, А.Ниязов, Г.Урумбаева, А.Наўрызбаева, Д.Мамырбаева, Х.Аламинов, А.Хожаниязова, М.Пирмжаров, Т.Сапарбаев, Г.Сапарова, М.Алламбергенова, Г.Қарлыбаева, Н.Қайпов, Ж.Қурбанбаев, А.Тажиевалар [2] дыққатқа ылайық изертлеў жумысларын алып барды.

Ғарезсизликтің үшінши он жыллығында 2012-2015-жыллар аралығында илим тараўы бираз үзиліске түсе баслады. Себеби, Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинети 2012-жыл 28-декабрь күнги «Жоқары оқыў орнынан кейинги билімлендириў хәм де жоқары қәнигели илимий хәм илимий-педагог кадрларды аттестациядан өткеріў системасын жетилистиріў ис-илажлары ҳаққындағы 365-санлы қарардың орынланыўына бир басқышлы докторантураның талаплары жас илимпазларымыз ушын бираз қыйыншылық туўдырды. 365-қарардың орынланыўына Қарақалпақстаннан 2016-жыл бир илим докторы педагогика тараўы бойынша (DsC) жақлап шыққан болса, 2017-жыл 22-майдағы «Жоқары оқыў орнынан кейинги билімлендириў системасын және де жетилистиріў ис-илажлары» ҳаққындағы 304-қарары бойынша Қарақалпақстанда педагогика илими бир қанша жоқары дәрежеде алға қарай илгериледи. Себеби, Жоқарғы Аттестация комиссиясы тәрәпинен 2017-жыл 28-декабрьдеги 193-қарары тийкарында Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты, Қарақалпақ мәмлекетлик университеті, Үргеніш мәмлекетлик университеті жанындағы илимий дәрежелер беріў бойынша **DSC.28.12.2017.PED.58.01.** санлы илимий кеңестің ашылыўы тарыйхый ўақыя болды. Бул илимий Кеңестің биринши мәрте ашылыўы Қарақалпақстан ушын үлкен жаңалық болыў менен бирге қарақалпақстанлы жас илимпазларымыз өзлериниң илимий жумысларын қорғаўға еристи.

Булардан 2018-жылдың өзінде Г.Абылова, Г.Изетаева, М.Айтымбетов, Н.Нағымбетова, С.Тажбенова, Н.Матчановлар өзлериниң илимий жумысларын қорғап шыққан болса, 2019-жылдың басла-